

Onderhuids schilderen

Het is geweten dat Eskimo's, om sneeuw te benoemen, een zeer uitgebreide woordenschat hebben, minstens even uitgebreid als het territorium dat ze bewonen en met een even grote impact dan dat deze heeft op elk van hun activiteiten. De noodzaak om te overleven in die extreme omgeving zou geleid hebben tot de nauwkeurigheid van de terminologie om sneeuw te beschrijven, om het verschil in textuur, geluid, korrel of kleur te bepalen. Het juiste woord is het teken van de kennis die men heeft van de zaken die men aanduidt en de controle erover, een kunnen dat noodzakelijkerwijs gepaard gaat met een kunnen van het zeggen.

Toen ik haar opzocht herinnerde ik me die 'nauwkeurige woorden' van de Eskimo's bij het zien van een specifiek effect op een van haar schilderijen. Door een slechte keuze van pigment of bindmiddel, vertelde ze me, ging ze het doek moeten schuren en nadien herbeginnen om het gezochte effect te bekomen. Maar vooraf moest ze eerst naar de drogist gaan om de juiste kleur, het juiste bindmiddel enz... te vinden. Charlotte Beaudry moet dus "weten" wat ze doet om te "doen" wat ze wilt; en die kennis, die in de schilderkunst een eeuwenoude traditie is, is bijna onbeperkt. Dat is in elk geval wat de werken van de grote meesters ons leren. Zelfs Magritte, waarvan men onterecht denkt dat hij niet goed kon schilderen, gebruikte de academische technieken, zelfs de meest ambachtelijke (zoals de trompe-l'oeil) om de schilder van het mysterie en het onzichtbare te worden die we kennen en zoals hij het zelf altijd had gewenst.

Het doet me denken aan wat Alfred Hitchcock bij wijze van aanbeveling zei aan François Truffaut: *"Het klasseren van de beelden op het scherm met als doel iets uit te drukken mag nooit belemmerd worden door iets feite/ijs. Op geen enkel moment. De filmtechniek laat toe om alles wat men wenst te bekomen, alle beelden te filmen die men wilde, er is dus geen enkele reden om dit op te geven en een compromis te aanvaarden tussen het beeld dat men wenste en het bekomen beeld. De reden waarom in onze filmindustrie alle films niet even nauwkeurig zijn is dat velen niets begrepen hebben van de verbeeldingskracht"*. Een kwestie van techniek, van maken, van verbeeldingskracht, enz... Ik weet niet of Charlotte Beaudry van de films van Alfred Hitchcock houdt. Maakt niet veel uit, de les geldt voor alle schilders die, zoals zij, belang hechten aan details om efficiënte beelden te bekomen. Luc Tuymans: *"Ik beleef echt plezier als ik aan details werk. Als alles bijna af is, kan men dingen doen die bijna onzichtbaar zijn maar het hele beeld veranderen. Het zijn waarschijnlijk details die de toeschouwers nooit zullen zien maar het zijn immanente dingen die heel belangrijk zijn voor een schilderij. Dat is het plezier, omdat men onmiddellijk het effect ervan ziet op het doek en men is zeker dat het zo'n preciese en vitale details zijn voor het beeld, dat alles kan veranderen"*. De verbeeldingskracht van film, die gebruik maakt van het kader is eveneens belangrijk in het werk van Charlotte Beaudry; haar motieven en eerste trekken worden middels het projecteren van een transparant eerst aangebracht. Beter nog, het is haar reflectie over het in beeld en buiten beeld zijn dat de kern vormt van de dialoog die haar schilderkunst aangaat met de kunstgeschiedenis, om te beginnen over de moderniteit waarvan een typische trek is, beginnende met de schilders van het realisme zoals Gustave Courbet en Edouard Manet, om beroep te doen op de fotografische detailopname en op het isoleren van het onderwerp op een monochrome achtergrond.

De reeks Missing (2003) die een serie robotfoto's zijn van "verdwenen" personen, is daar een goed voorbeeld van: het vreemde effect dat door het onderwerp zelf wordt opgeroepen wordt bekomen door het wegnippen en verdoeken van de figuren op een andere houder. Maar er is meer : het isoleren van het motief, zoals Charlotte Beaudry het doet, laat het oog toe om zich te concentreren op de gebruikte techniek en te genieten, o.a. van de behandeling van de oppervlakten en meer bepaald van de huiden die, in haar werk, bijna een geschilderde mefafor worden. Door Joris-Karl Huysmans als inspiratiebron te gebruiken alsook zijn werk over het beroemde retabel

van Issenheim, waarop je huiden kan zien die aangevreten zijn door het "St Antoniusvuur", kan men zeggen dat haar schilderkunst een epidermische waarde heeft of nog symptomatischer, een dermatologische betekenis heeft waarbij het doek, zoals de huid van sommige hysterici, een uitdrukkingvorm wordt die volgt op het woord; het beeld waarop de stille tekens, die anders verborgen zouden blijven, te voorschijn komen. Wanneer de huid niet bedekt wordt door kleding of haar wordt deze een opnamevlak waarop symptomen, van ziekte of van morbiditeit, zichtbaar worden, op zijn minst toch van een verdrongen, ingehouden of op het punt van uitbarsten energie. Dat is het geval voor een prachtig "hoofd" dat in rode tinten of eerder roodachtige tinten is geschilderd, welke een gezicht verradt dat op het punt staat te ontploffen of in tegendeel de stilte die erop volgde en langzaam wegebt, van rood naar wit en een beetje roze, het gekleurde symptoom dat het aankondigde.

De iconografie van Charlotte Beaudry bevestigt deze indruk van een werk dat handelt over een zeker onbehagen en de verschillende vormen ervan. Als men snel de catalogus van de geschilderde objecten doorbladert beseft men dat het vaak verlaten plaatsen, verloren objecten of gemaskerde of verdwenen personages zijn die zij afbeeldt; het vertaalt een harde relatie met de wereld, waar stilte en eenzaamheid zwaar doorwegen, waar geweld bij gebrek aan uitbarsting ervan slechts oppervlakkig aan bod komt. Het is dus meer een spanning die getoond wordt door een iconografie bestaande uit "vastgegespte" objecten (riemen, hangsloten, helmen, maskers, enz...) of uit personages die, ondergeworpen zijn of zichzelf onderwerpen aan spelletjes van spanning en verbod.

Maar het mooiste is dat de werken van Charlotte Beaudry gelijktijdig middels het beeld ons zegt wat ze doet, namelijk het fysiek en psychologisch onder spanning brengen van de figuren, en ook waarmaakt wat ze ons zegt, met haar eigen middelen namelijk het uitstrijken van de kleur en het lussen van de lijnen (of rasteren). Het meest opvallende voorbeeld van deze dialectische coherentie is het grote portret van een meisje waarvan het gezicht verborgen is en die haar pull-over zo uittrekt dat het bijna het hele oppervlak van het doek bedekt. Deze korte en oiwolledige beschrijving van het doek volstaat om de gelijkwaardigheid te begrijpen tussen onderwerp en schilderij, tussen het "geschilderde" onderwerp en het "schilderend" onderwerp, tussen "pull-over" en "all-over", het uitstrijken van de kleur of van het doek dat staat voor het uittrekken van de kleding of van de huid. Wat ons toelaat te stellen dat de schilderkunst van Charlotte Beaudry in feite een figuratieve metafoor is van de daad van het schilderen zelf.

Denis Gielen, augustus 2006.

Text published in "Pushing the Canvas" exhibition catalog (curated by Koen Leemans), Cultuurcentrum, Mechelen. © Denis Gielen.
ISBN 9789077193167

About the author :

Denis Gielen is a critic, writer and curator at Mac's (Contemporary Art Museum), Grand Hornu (B).

More about Charlotte Beaudry : <http://www.charlottebeaudry.net/>